

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Антон Йорданов Джоров, д.м., д.м.н.,

определен за член на Научно жури и официален рецензент

**на дисертационен труд с автор д-р Стелиан Иванов Едрев на тема
„Възстановяване на постоперативни дефекти на челюстните кости с
материали, съдържащи тромбоцитни концентрати” за присъждане на
образователна и научна степен „Доктор“**

*в областта на Висше образование 7, Здравеопазване и спорт, Професионално
направление 7.2. Стоматология, изготвено съгласно заповед*

*№ Р-109-318 от 07.08.2020г. на Заместник-ректора „Кариерно развитие” проф.д-р
Светослав Георгиев, д.м. на МУ - Варна „Проф. д-р Параскев Стоянов“*

I. Кратки биографични данни за дисертанта

Д-р Стелиан Иванов Едрев завършва Стоматологичен факултет на ВМИ – Пловдив през 1992г. Започва работа като лекар по дентална медицина в Работническа болница – гр.Девня. В последствие в Дентален център I ЕООД – гр.Варна и в МБАЛ „Св.Анна – Варна” АД.

През 2014г. д-р Едрев е избран за асистент в катедра „Орална хирургия” във Факултета по дентална медицина към МУ Варна, където работи до момента.

Има придобити специалности по „Обща стоматология” – 1997г., „Орална хирургия” – 2006г. и „Орална имплантология” – 2018г.

Д-р Едрев има дългогодишна практика и голям опит в областта на Оралната хирургия.

II. Актуалност на темата на дисертационния труд

В областта на денталната медицина е траен интересът към възстановяване на следоперативни костни дефекти. В последните десетилетия за целта се използва богата на тромбоцити плазма, самостоятелно или в комбинация с други автогенни материали. У нас липсва системно проучване върху приложението ѝ за запълване на дефекти след отстраняване на ретинирани зъби и кисти. Застъпен е и въпроса за качеството на живот след проведено лечение, който в съвременната медицина става съществен елемент от оценката на резултата. Всичко това прави темата на дисертационния труд клинично значима и актуална.

III. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният ми дисертационен труд е написан на 158 страници, онагледен с 26 фигури и 60 таблици. Библиографията му съдържа 189 източника. Той по своята структура отговаря на изискванията.

В литературния обзор е проведено социално и епидемиологично проучване на хирургични интервенции върху челюстните кости след фрактури, отстраняване на кисти и зъби. Представени са съвременните методи за образна диагностика, както и традиционните възможности за възстановяване на следоперативни дефекти. Описани са тромбоцитните концентрати и съдържащите се в тях растежни фактори, както и

приложение им за възстановяване на челюстни дефекти. Представен е нарастващия интерес към използването на PRP с цел ускоряване възстановяването на костта след екстракционни и кистозни дефекти на челюстите. Засегнат е и въпроса за качеството на живот след лечението на тези болни. Литературния обзор завършва със заключения въз основа на които дисертанта формулира целта на настоящата разработка – „да се изследва въздействието на PRP приложена самостоятелно и/или в комбинация с колаген и автогенна кост, върху следоперативно възстановяване на дефектите на отстранени ретинирани зъби и одонтогенни кисти“. За изпълнението на целта са поставени следните задачи:

1. Да се изследва влиянието на поставената в постекстракционната рана чиста PRP върху болката, отока на лицето и костната плътност непосредствено след операцията.

2. Да се изследва влиянието на поставените в постекстракционната рана PRP и колаген върху болката, отока на лицето и костната плътност непосредствено след операцията.

3. Да се изследва влиянието на поставените в постекстракционната рана PRP и автогенна кост върху болката, отока на лицето и костната плътност непосредствено след операцията.

4. Да се анализират в съпоставителен план зависимостите между споменатите показатели на индивидуалното качество на живот на болните при използваните три метода на консервативно лечение.

Работната хипотеза на д-р Едрев е дали приложението на PRP непосредствено след операцията – самостоятелно и/или в комбинация с колаген и/или автогенна кост – може да подпомогне ефективното възстановяване на дефектите на отстранените ретинирани зъби и одонтогенни кисти.

Материалът върху което е проведено настоящото изследване е от 147 пациенти за периода от 2017г. до 2019г. От тях 66 са с ретинирани зъби (29 мъже и 37 жени на възраст от 15 до 70 години) и контролна група от 24 пациенти (7 мъже и 17 жени на средна възраст 24 години), както и 42 болни с одонтогенни кисти (26 мъже и 16 жени на възраст от 15 до 82 години) и контролна група от 15 болни (10 мъже и 5 жени на средна възраст от 44 години).

В методиката на изследването подробно са описани и илюстрирани хирургичните протоколи за одонтектомии и кистектомии, получаването на PRP, възстановяването на следоперативните челюстни дефекти само с PRP, с PRP в комбинация с колагенов флийз или конус и PRP съчетана с автогенна кост.

В следоперативния период при всички пациенти е проследено възстановяването на меките тъкани и са оценени два субективни показателя на индивидуалното им качество на живот - степен на изразеност на болката и отокът на лицето.

Ефектът на трите метода на лечение са обективизирани с помощта на компютърна томография с конусообразни лъчи на шестият месец след операциите. Костната плътност е измерена по метода на Misch и Hounsfield и е оценена в Hounsfield единици в петстепенна скала.

За анализ и интерпретация на получените данни дисертантът използва следните статистически методи: описателни (дескриптивни) методи, (алтернативен и вариационен анализ), методи за проверка на хипотези (t-тест на Student – Fisher и χ^2 на Pearson), корелационен анализ, еднофакторен регресионен анализ и графичен анализ. Статистическите данни са обработени с програмния продукт IBM SPSS v.23.

Резултатите от изследването показват, че поставянето на плазма богата на тромбоцити в костен дефект след одонтектомиите на ретинирани зъби при оценка на болката по зрителна аналогова скала намалява статистически достоверно между първия и седмия ден, а най-често се наблюдава лекия следван от умерения оток на

лицето. Средните стойности на оценка на болката при прилагане на богата на тромбоцити плазма след отстраняване на одонтогенни кисти също намалява статистически достоверно между първия и седмия ден, а лекия оток на лицето се среща малко по-често от умерения. Също така е благоприятен ефекта на тези показатели при прилагането на плазма богата на тромбоцити и колаген. Убедително се доказва и благоприятния ефект от запълване на костни дефекти с PRP и автогенна кост върху следоперативната болка и оток.

При всички лекувани и проследени болни с костни кухини, настъпили след одонтектонии и кистектомии, запълнени с чиста PRP, PRP в комбинация с колаген и PRP заедно с автогенна кост се касае за статистически достоверна разлика в полза на повишаване на костната плътност в съответните участъци на челюстните дефекти. Средната стойност на костната плътност в центъра на запълнения дефект PRP е задоволителен ($t=3,986$; $p<0,01$), с PRP и колаген сравнително висок ($t=4,501$; $p<0,01$), а с PRP и автогенна кост още по-висок ($t=3,638$; $p<0,01$).

Всяка от задачите на дисертационния труд е подложена на критично „Обсъждане“, въз основа на което е и главата „Заклучение“, а от тях логично са направени изводите. Те са ясно формулирани и отговарят на поставените задачи.

IV. Приноси от дисертационния труд

Намирам всички посочени от автора приноси на дисертационния труд за съществени, като за най-значими считам следните:

С оригинален характер:

- За първи път у нас е апробиран метод за комбинирано приложение на PRP с колаген или автогенна кост непосредствено след операцията върху постекстракционната рана на ретинираните зъби и радикуларни кисти.
- За първи път у нас е съпоставен благоприятният ефект на PRP, приложена самостоятелно и в комбинация с колаген или автогенна кост непосредствено след операцията, върху възстановяването на костния ефект след отстраняването на ретинираните зъби и радикуларни кисти.

V. Критични бележки и препоръки към дисертанта

Считам, че в литературния обзор е отделено твърде голямо внимание на честотата и епидемиологичните характеристики на челюстните фрактури и заболяванията на зъбите. Това увеличава ненужно обемът му и го утежнява, още повече че в проведените изследвания тази патология не се разглежда.

Заглавието на дисертационния труд „Възстановяване на постоперативни дефекти на челюстните кости с материали, съдържащи тромбоцитни концентрати“ създава впечатление, че се обхваща лечението на много повече патологични състояния водещи до костни дефекти. Би било добре да бъде по-конкретно, тъй като се изследва приложението на PRP самостоятелно, PRP в комбинация с колаген и PRP с автогенна кост при запълване на дефекти настъпили след одонтектонии и кистектомии.

Направените критични забележки не омаловажават качествата на дисертационния труд.

VI. Заклучение

Комплектът документи, материали и процедури по защитата на дисертационния труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ са съобразени с изискванията на ЗВО, ЗРАСРБ и правилника му за приложение приет от МУ - Варна. Представени са 4 отпечатани публикации, чрез които съществени елементи от дисертационния труд са споделени. Приложеният към него автореферат обхваща

всичките му части и отразява съдържанието му.

Темата на дисертационния труд е актуална. Целта и задачите са ясно формулирани. Използваният клиничен материал от собствени пациенти е достатъчен за тяхното изпълнение. Резултатите са оценени обективно. Проследени са достатъчно продължително и са подложени на критичен анализ. Направените заключения и изводи отговарят на поставените задачи. С настоящото проучване авторската хипотеза доказва, че приложението на PRP, PRP и колаген и PRP и автогенна кост подпомагат ефективното възстановяване на челюстни дефекти. Изследването намирам за завършено и лично дело на автора.

Считам, че дисертационния труд: **„Възстановяване на постоперативни дефекти на челюстните кости с материали, съдържащи тромбоцитни концентрати”** има научно-приложни и клинични приноси за денталната медицината. **Това ми дава основание да го оценя положително и да препоръчам на уважаемото Научно жури да присъди на д-р Стелиан Иванов Едрев образователна и научна степен „доктор“** в областта: Висше образование: 7. Здравеопазване и спорт; Професионално направление: 7.2; Специалност: „Хирургична стоматология”.

София
30.09.2020г.

Проф. д-р Антон Джоров, д.м., д.м.н.